

Papp Géza 100

Két tanév a csíksomlyói tanítóképzőben

Papp Géza egyházkarnagy, középiskolai ének-zenetanár, zenetörténész kutató 1915. április 29-én született és 2013. február 26-án hunyt el Budapesten. Méltatás helyett, megemlékezés gyanánt pályakezdésének éveit idézi fel ez a kis írás, amelynek aktualitásához hozzájárul, hogy a csíksomlyói római katolikus tanítóképző 1940–1944-es évkönyvei 2015 elején váltak nyilvánosan elérhetővé az OSZK Elektronikus Periodika Archívumában.¹

Az egyházkarnagyi (1937) és középiskolai énektanári (1940) zeneakadémiai diploma megszerzése után legelső álláshelyének² betöltése Papp Gézát Budapestről Csíksomlyóra repítette. Az 1942/43-as iskolai tanévet mint a Csíksomlyói Római Katolikus „Majláth” Líceum és Tanítóképző-intézet ének-zenetanára kezdte meg.

Az 1942-es év fontos változást hozott az említett iskola életébe is; pár éven belül nem az elsőt, s nem is az utolsót. A volt erdélyi püspök, Majláth Gusztáv nevét frissen felvevő tanítóképzőt a bécsi döntés következményeképpen 1940-ben hirtelenjében vissza kellett illeszteni a magyarországi oktatási rendszerbe. Két év múlva az intézmény végre visszaköltözhetett régi otthonába, az eredetileg Csíkszék közigazgatási székházának épült, ún. Praetoriumba. (A műemléképület a kegytemplom előtti tér nyugati oldalán áll ma is.) A történelmi székhely „visszavétele” nemcsak azért volt jelentős, mert véget vetett 20 évnyi áldatlan vándorlásnak, hanem mert szimbolikus jelentőséggel is bírt: az alapítása (1858) óta „tősgyökeres” csíki iskola e döntés nyomán maradhatott véglegesen Csík vármegyében. Csakis ennek a csíksomlyói katolikus intézménynek a felvirágoztatásától lehetett remélni a székelyföldi tanítóhiány majdani enyhülését. A mai középiskolás korosztálynak megfelelő líceumi (I–III. évfolyamos) és tanítóképzős (IV. évfolyamos) tanulóiifjúság több mint fele ugyanis a katolikus Székelyföldről származott.

¹ A Csíksomlyói Római Katolikus „Majláth” Líceum és Tanítóképző-intézet Évkönyve az 1940/41., 1941/42., 1942/43. és 1943/44. iskolai évekről. LXXXIII–LXXXVI. évf. Szerk. Dr. Rajka Géza igazgató. Csíkszereda 1944) <http://epa.oszk.hu/02600/02633> [A feltöltés dátuma: 2015. 01. 28; az utolsó lekérdezés időpontja: 2015. 12. 12.] Továbbiakban: *Évkönyv*. Értékes segítségért ezúton fejezem ki köszönetemet Daczó Katalin újságírónak (Csíkszereda). — E ritka dokumentum megismertetése egyúttal alkalom arra, hogy korrigáljuk azt a korábban elterjedt tévedést, hogy Papp Géza a csíkszeredai (!) Római Katolikus Főgimnázium tanára lett volna.

² Visszaemlékezése szerint jóval hamarabb és könnyebben jutottak budapesti vagy környékbeli egyházkarnagyi álláshoz nála hátrányosabb anyagi és szociális helyzetű kollégái.

A világháborús körülmények azonban erőteljesen rátelepedtek a tanító-nevelő munkára. Az 1942/43-as tanév rövidebb volt a szokásosnál, sőt a következő már csak a téli hónapokra korlátozódott (novembertől április elejéig). A tananyagot sűríteni kellett, képesítő vizsgát nem tartottak sem 1943-ban, sem 1944-ben, s el kellett halasztani az V. évfolyam tervbe vett megnyitását. Az évkönyvi beszámolókból rendre szó esik a tanárok katonai kiképzéséről —alakuló értekezletet csak az ő hazatértük után lehetett tartani— és az iskola diákjainak a levétképzésben tanúsított előmeneteléről.

Az iskola eredeti, kántortanító-képző jellegéből adódott az énekkutatás fontossága és eredményessége, valamint a rendszeres kántorképzés jelenléte. A tanári ellátottságból ítélve 1940–42-ben nem lehetett e téren túl fényes a helyzet. A Papp Géza odakerülése előtti évben az ének-zene tárgyakon kívül más zenei tárgy nem szerepelt a tanrendben; egy ferences pap, P. Kelemen Konrád —hosszú idő után a tanerők közt az egyetlen helybéli rendtag— oktatta zenére az ifjúságot, az énekkart eközben Sarkadi Elek, a csíkszeredai gimnázium énektanára vezette. A következő tanévtől mindkettejüktől kényszerűen megvált az iskola. Ugyanakkor, 1942 nyarán az Országos Magyar Cecília Egyesület (OMCE) Bárdos Lajos vezetésével kéthetes kántortovábbképző tanfolyamot tartott a tanítóképzőben. Valószínűleg ennek révén került az aktív OMCE-tag Papp Géza látókörébe a csíksomlyói álláslehetőség.³ Az 1942/43-as tanévtől kezdődően a tantárgyfelosztásból ítélve mindenesetre az ő vállára nehezedett a tanítóképző ének-zenével kapcsolatos valamennyi tevékenysége, az alaptantárgyon kívül az ún. rendkívüli tárgyak, a karének és az egyházi ének oktatása, vagyis a kántorképzés is.

A kis tantestületben kollégáihoz hasonlóan Papp Géza osztályfőnök is volt (az 1942-es líceumi I., később a „Visszatérés” nevet viselő osztályé⁴), majd a második évben harmadmagával az internátus felügyelő tanára. A tanárihiány miatt az első évben természetrajzot is kellett oktatnia, s egyéb szolgálati beosztásaként az évkönyvben mindvégig „a tanári értekezletek jegyzője” megnevezés szerepel. Az Egyházmegyei Hatóság a hatályos törvények szerint 1943. július 1-ével nevezhette ki őt „rendes” tanárrá.

Olvassuk az évkönyvek leírását!

Az intézet kántorképző jellegére való tekintettel rendkívüli tárgyként egyházi éneket tanítottunk, amely a IV. osztálytól kezdve kántorképzéssé bővült. A vasárnapi és ünnepi szentmisékre külön egyházi énekórával készült az ifjúság. Az Egyházi Hatóság által előírt kötelező énekrend énekei közül az 50 legszebb és legrégibb éneket sajátították el a tanulók. Ezeket ismerve az ifjúság tevékenyen bekapcsolódhatott a Kegyetemplom-

³ A „kántortovábbképző és karnagyi tanfolyam” tanárai között volt Papp Géza is. Ld. *Csíki Lapok* 1942. július 19.

⁴ A név ez esetben nem Erdély visszatérésére utalt, hanem a Csíksomlyóra való visszatelepülésre. Ez volt az első évfolyam, amely már ott kezdhetette meg tanulmányait.

ban május havában tartott általános egyházi népoktatásba is. A tulajdonképpeni kántorképzés a magyarországi püspöki kar által kiadott tanterv alapján folyt. (1942/43. tanév)⁵

Az egyházi ének tanítása az egységes és szép templomi ének elsajátítására irányult. Ennek érdekében minden vasárnap és ünnepen a szentmise előtt egy órát fordítottunk a sorra kerülő egyházi népénekek megtanulására, illetve átismétlésére és begyakorlására. A tanulók a Magyar Cantualét és a Szent vagy, Uram! kis szöveges kiadását használták. (1943/44. tanév)⁶

Ami a kántorképzés tárgyi feltételeit és tananyagát illeti, arról az ének- és zene-szertár —ennek őre természetesen a mindenkori énektanár volt— gyarapodásának leírásából alkothatunk némi fogalmat. Az említett, 1942-es kántortovábbképzés adott alkalmat arra, hogy az Egyházmegyei Hatóság rendbe hozasson hat harmóniumot, s egy magánszemélytől Csíkszeredából ekkortájt öreg zongorát kaptak ajándékba. Hangszerek elhelyezésére nagy szertárszekerényt csináltattak. Ugyanekkor az intézmény birtokában volt legalább négy példány Sztojanovits *Harmóniumiskola*-jából⁷ és két példány a Kapossy-féle *Szertartáskönyvből*.⁸ Hegedű- és zongoraiskolát, *Szent vagy, Uram!* orgonakönyvet⁹ vásároltak, a királyi tanfelügyelőségtől pedig az *Énekes ábécét*¹⁰ és a Kodály-féle *Iskolai énekgyűjtemény* I. kötetét¹¹ kapták ajándékba. A két tanévben az előadott énekek kottáinak beszerzése hatalmas példányszámra (720+235) terjedt ki. Csak hozzávetőlegesen tudjuk megbecsülni, ténylegesen hány különböző kórusműről lehet szó.¹² A zenei folyóiratok szerkesztősége és az OMCE számos további kottakiadványt ajándékozott a csíksomlyói tanítóképzőnek. A *Magyar Kórus*, az *Énekszó* és a *Katolikus Kántor* című folyóiratok számai a tanárok rendelkezésére álltak a könyvtárban.

⁵ *Évkönyv*, 93–94.

⁶ *Évkönyv*, 117.

⁷ SZTOJANOVITS Jenő: *Elméleti és gyakorlati harmónium-iskola*. A modern harmóniumjáték művészetének szemléltető módszeres vezérfonala zeneiskolák és tanítóképző-intézetek részére. Rozsnyai Károly Könyv- és Zenemű-Kiadó, Budapest (é.n.)

⁸ KAPOSSY Gyula: *Szertartáskönyv katolikus kántorok és kántornövendékek számára*. Traub B. és Társa, Szeged 1930.

⁹ HARMAT Artúr — SÍK Sándor (szerk.): *Szent vagy, Uram! Ősi és újabb egyházi énekkincsünk tára*. Magyar Országos Katolikus Kántorszövetség/Országos Magyar Cecília Egyesület. Budapest 1931.

¹⁰ KERÉNYI György — RAJECZKY Benjamin: *Énekes ábécé*. Magyar Kórus, Budapest 1938.

¹¹ Itt tévedésből „Iskolai énektanítás, I.” szerepel az évkönyv szövegében. Ám nyilvánvaló, hogy erről van szó: KODÁLY Zoltán (szerk.): *Iskolai énekgyűjtemény*. I. 6–10 éves tanulónak. Nemzetnevelők Könyvtára, V. A népiskola könyvei, 14. Országos Közoktatási Tanács, Budapest 1943.

¹² A szellemi termékek védelmében a szabályozás úgy szólt, hogy a művek előadására csak kellő számú példány megvétele ad jogot. Ha Csíksomlyón az énekkar 20 főnyi átlaglétszámával számolunk (erről ld. később), akkor összesen legalább 48 különféle kórusmű kottáját vásárolták meg.

Az utolsó évkönyv záradékaként ismertették az egyes osztályoknak (I–V.) előírt tankönyveket és segédkönyveket. Ezek a fent említett *Cantuale*-n,¹³ harmóniumiskolán és szertartáskönyvön kívül egy zongoraiskola,¹⁴ egy énekeskola,¹⁵ egy összhangzattan tankönyv,¹⁶ egy iskolai énekkönyvsorozat¹⁷ és egy liturgikus zenéről szóló segédkönyv¹⁸ voltak. A tanulók közül szép számmal akadtak, akik könyvjutalmat érdemeltek kiemelkedő tanulmányi eredményeikért vagy iskolán kívüli példamutató kulturális aktivitásukért. A jutalmazásra többek között a tanárok is adakoztak.¹⁹ A legkiválóbb énekkarosok —Kodály Székely *fonó*-ja kottáján kívül— az ún. „százas sorozat” népdalgyűjteményeit kaphatták így kezükbe, amelyet 1930 táján még a Magyar Cserkészszövetség indított útjára.²⁰

Az énekkar az első évben csupán 20, a másodikban már 35 fővel működött. Az évkönyvekben mind a kétszer Papp Géza szignálta az énekkar munkájáról szóló, részletesebb beszámolót. Hogy messzebbre tekintett a mindennapi teendőknél, érzékeltetik ezek a sorok:

Az egyes énekek betanításán kívül a vezető tanár erre az évre a tiszta hangvétel elsajátítását is célul tűzte ki és ezért minden próba elején 5–10 percg Kodály 'Énekeljünk tisztán!' c. gyakorlataiból is átvettek néhányat. (1943/44)²¹

Heti két próbát tartottak, s az 1942/43-as tanévben 15 szereplést vállaltak a szűkebb és tágabb nyilvánosság előtt. Jól látszik, hogy az iskolai megemlékezésekhez és közéleti jellegű fellépésekhez a karnagy éppúgy szisztematikusan kiépítette a kórusrepertoárt, mint az ünnepi szentmisékhez és templomi áhítatokhoz. Az előbbiekhöz különböző dalsokrok (a 48-as szabadságharc dalaiból, katonanóták, Horthy-nóták, székely imádság, egyéb népdalok, kánonok)

¹³ BÁRDOS Lajos — KERTÉSZ Gyula — KOUDELA Géza (szerk.): *Magyar Cantuale. Egyházi karénekeskönyv* [...] Magyar Kórus, Budapest 1935.

¹⁴ BATÓ László — CSUKÁS Zoltán (szerk.): *Zongora-iskola líceumok és leánylíceumok I–II. osztálya számára*. Kir. M. Egyetemi Nyomda, Budapest 1944.

¹⁵ SZTANKÓ Béla (szerk.): *Énekeskola tanító- és tanítónőképző intézetek számára*. V. rész: az V. osztály használatára. Franklin Társulat, Budapest 1933. — Az alsóbb évfolyamokon nyilván a korábbi köteteket használták.

¹⁶ SARUDY Ottó — HODOSSY Béla: *Összhangzattan tanító- és tanítónőképző intézetek számára*. Athenaeum, Budapest 1929.

¹⁷ BÁRDOS Lajos — KISHONTI Barna (szerk.): *Száll az ének*. I–IV. Énekeskönyv a líceum és leánylíceum [...] számára. Athenaeum, Budapest 1940.

¹⁸ WERNER Alajos: *Az Éneklő Egyház*. Szerzői kiadás, Szombathely 1937.

¹⁹ 1943-ban Papp Géza hat könyvet adományozott erre a célra.

²⁰ BÁRDOS Lajos (szerk.): *101 magyar népdal*. Magyar Cserkészszövetség, Budapest 1929; KERÉNYI György (szerk.): *Madárka*. *102 magyar népdal*. Magyar Cserkészszövetség, Budapest 1936; PÉCZELY Attila (szerk.): *103 magyar népdal*. Magyar Kórus, Budapest 1939; KERÉNYI György (szerk.): *100 népi játékdal*. Magyar Kórus, Budapest 1941; MATHIA Károly (szerk.): *104 magyar katonadal*. Magyar Kórus, Budapest 1942; KISS Lajos (szerk.): *Délvidéki daloskönyv: 108 magyar népdal*. Magyar Kórus, Budapest 1943.

²¹ *Évkönyv*, 116.

és olyan hagyományosan magyar történelmi dallamok és szövegek kíváncsítottak, mint Liszt *Magyar királydal*-a (1936-tól *Magyar ünnepi dal* címen és Kerényi György új szövegével),²² Egressy Szózat-a, Kodály *Huszt* c. férfikara, vagy Gárdonyi Zoltán *Szabadság-kánon*-ja („Éljen a magyar szabadság”).²³ A kegytemplomban végzett énekes szolgálatok alkalmával feltűnően sok gregorián tétel szólalt meg (Szent Cecília, Szent Margit napján, Krisztus Király ünnepén), melyeken kívül képviselve voltak a régi szerzők (Josquin, Lassus, Martini, Menegali) művei és a magyar kortársak, Halmos László,²⁴ Harmat Artúr,²⁵ Bárdos Lajos,²⁶ Kodály Zoltán²⁷ egyházzenei kompozíciói. A népénekek mellett mindhárom említett repertoár könnyűszerrel elérhetővé vált akkoriban a kántorok, egyházzeneszerek számára a *vademecum*-szerűen sokszínű, mégis példásan egységes anyagú *Magyar Cantuale* révén.

Alább két zenei eseményt emelünk ki a többi közül. Az egyiknek pontos leírása Papp Géza tollából apró, ám annál lényegesebb mozzanatát mutatja be a magyar kóruskultúra kibontakozásának —kilenc évvel a Magyar Kórus és az Énekszó által rendezett első valódi „Éneklő Ifjúság” hangverseny²⁸ után, mintegy 700 kilométerre a budapesti Zeneakadémiától:

Szerepelt az énekkar az Éneklő Ifjúság június 10-én, Csíkszeredán rendezett hangversenyén is a gyergyószentmiklósi tanítóképző, a csíkszeredai áll. polg. leányiskola és róm. kat. gimnázium énekkarával együtt. Közös énekszámok voltak: Két csíkmegyei népdal, Kodály: Magyarokhoz (vezényelte Papp Géza) és Bárdos: Istené az áldás. Székely viseletben kivonult énekkarunk saját számai, Bárdos: Jókedvű dallamok és Kodály: Katonadal c. szerzeményei voltak. Kíváncos, hogy az ifjúsági énekkarok együttműködése a jövőben még gyakoribb és így még gyümölcsözőbb legyen. (1943)²⁹

Ugyanebben az évben április 16-án a Hétfájdalmú Szűzanya³⁰ tiszteletére rendeztek zenés áhítatot a csíksomlyói kegytemplomban. Fel kell figyelnünk arra, hogy Papp Géza nemcsak vezényelt —a kórus többek között magyar nyelvű Máté-passiót énekelt közelebbről meg nem határozható többszólamú turbák-

²² Vö. HAMBURGER Klára: *Liszt*. 2. kiadás. Gondolat, Budapest 1980. 422–423.

²³ GÁRDONYI Zoltán: *Két kánon*. Magyar Kórus, Budapest 1937.

²⁴ *Ecce sacerdos*, *Ingrediente*, 97. zsoltár

²⁵ *Regina caeli*; *Ments meg engem*, *Uram*.

²⁶ *Üdvözlégy*, *nagy Király*.

²⁷ *Ave Maria*, *Tantum ergo*.

²⁸ EÖSZE László: *Kodály Zoltán életének krónikája*. Editio Musica, Budapest 2007. 158.

²⁹ Évkönyv, 93. — Az esemény közvetlen előzménye Kodály székelyföldi látogatása lehetett 1943 tavaszán. Az ottani Kodály-kultusz és kórusélet zászlóvivőjeként a korabeli sajtó a Csíkszeredai Dal- és Zeneegyletet említi. Vö. *Csíki Néplap* 1943. április 28.

³⁰ Az áprilisi dátum kizárólag a nagybőjt-végi időszakkal magyarázható, hiszen a Hétfájdalmú (Fájdalmas) Szűzanya ünnepnapja a liturgikus naptárban szeptember 15-e.

kal—, hanem szóló orgonaművekkel³¹ is gazdagította a műsort. Ilyen alkalmakkor bizonyára ő kísérte a népénekeket is; sőt máskor is ő szolgálhatott itt kántorként. Az évkönyvből nem derül ki, milyen hivatalos viszonyban állt a kegytemplom „hivatalos” kántor-organistájával, feltéve, ha egyáltalán volt ilyen.³² Az viszont szóbeli visszaemlékezéseiből kiderült, hogy gyakran ült Csíksomlyón a hangszer mellett.

Az évkönyvek nekünk legbeszédesebb bekezdései azok, amelyek a képző tanárainak iskolán kívüli tevékenységéről szólnak.³³

Papp Géza a Csíksomlyón töltött két év alatt más egyesületi tagságai mellett (Okleveles Egyházkarnagyok Egyesülete, Magyar Néprajzi Társaság) az OMCE Erdély-egyházmegyei kerületének választmányi tagja volt. Ezenkívül részt vett az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) csíki választmányának népművelő munkájában.³⁴ „Karének a népiskolában” címmel adott elő a felcsíki római katolikus tanítóegylet gyűlésén, és éneket oktatott a csíksomlyói KALÁKA Leány-népfőiskolán.³⁵ Az 1942/43-as tanév idején „A Cationale Catholicum (1676) dallamai” címmel Kájoni János ferences szerzetes Csíksomlyón megjelent énekeskönyvéről tartott előadást Budapesten az OMCE rendezvényén. Ez idő tájt jelent meg nyomtatásban a Magyar Kórus kiadónál a magyar népénektörténetről szóló korábbi előadásának írott változata.³⁶ E füzet első címlapja az ún. „OMCE-szerdákát” nevezte meg; eszerint a jeles előadás —és talán az imént jelzett későbbi is— az OMCE rendszeres szerdai összejöveteleinek egyikén hangzott el.³⁷ Habár az évkönyv krónikájában nem szerepel, hozzátehetjük, hogy Papp Géza szintúgy 1942-ben tette közzé immár

³¹ J. S. Bach két korálelőjátékát és J. C. F. Fischer Praeludium és fúgáját nevezi meg a beszámoló. A műsorszámok e leírásában a „Jézus, világ Megváltója” ismert szövegkezdet alapján csak a Sei gegrüßet, Jesu gütig korálpártitát (BWV 768; vlsz. egy részletét szólaltatta meg) tudjuk némi bizonyossággal azonosítani.

³² 1937-től Boros Valér laikus testvér látta el a kántori teendőket P. Kelemen Konrád mellett egészen 1941 őszéig, katonai behívójáig. Ennél pontosabb adatunk egyelőre nincsen. Ld. P. BENEDEK Domokos: *A kegytemplom karnagya. Valér testvér életútja*. (2 kötet) Szent Bonaventura, Új sorozat, 10. Szent István Erdélyi Ferences Rendtartomány, Kolozsvár 1998. I. kötet, 60–100.

³³ *Évkönyv*, 87. és 111–112.

³⁴ Az EMKE az iskolán kívüli Népművelési Bizottság égisze alatt, „falumunka” programja keretében alcsíki és felcsíki falvakban szervezett vasárnap délutáni előadásokat. A rendszeres előadók között volt Papp Géza is. Vö. *Csíki Néplap* 1943. március 17. és március 31.

³⁵ A fiúk számára nyitott felnőttoktatási intézmény, a KALOT Székely Népfőiskola 1941-es alapítású, leányoknak fenntartott párja. Forrásértékű visszaemlékezések szerint a csíksomlyói intézményben otléte alatt Papp Géza folyamatosan tanított, s nem pusztán éneket, hanem tágabban a magyar zenei néphagyományról. Ld. (az itt megjelölt irodalmat is) hu.wikipedia.org/wiki/Cs%C3%ADksomly%C3%B3_KALOT_Sz%C3%A9kely_N%C3%A9pf%C5%91iskola (utolsó lekérdezés: 2015. december 26.)

³⁶ PAPP Géza: *A magyar katolikus egyházi népének kezdetei*. OMCE-szerdák, 2. füzet. Klny. a Jászóvári Premontrei Kanonokrend Budafoki Szent István Gimnáziumának Évkönyvéből. Magyar Kórus, Budapest 1942.

³⁷ 1942. január 14-én.

Csiksomlyótól elválaszthatatlan kutatási eredményeit a *Magyar Zenei Szemle* lapjain, Kájoni egyik zenei kéziratáról, az *Organo-Missaléról*.³⁸ Emellett rendszeresen publikált az *Éneklő Ifjúság* című folyóiratba („Kis magyar zenetörténet” folytatásokban),³⁹ szerkesztőségi tagja volt továbbá az *Ethnographia-Népelet* folyóiratnak is. 1942 őszén látott napvilágot a Magyar Kórus 47. számának kottamellékleteként az *Orgonaszó* sorozat 5. füzeté, amelynek manualiter — az előszó szerint harmóniumon — játszható anyagát Johann Sebastian Bach orgonaműveiből Papp Géza válogatta, és látta el előadási utasításokkal.⁴⁰

Az 1944-es évkönyv alig észrevehető adata szerint Papp Géza állami ösztöndíjban részesült zenetörténeti tanulmányai és kutatásai támogatására, még hozzá addigi munkássága nyomán. Bizton állíthatjuk, s ezt a körülmények és a folytatás önmagukban támasztják alá, hogy Csiksomlyón töltött éve alatt végezte el azokat az alapkutatásokat a szorosan Kájonihoz kapcsolódó és általában az erdélyi egyházzenei források körében, amelyekkel megalapozta évtizedekkel később formába öntött XVII. századi magyar dallamtörténeti összefoglalását.⁴¹ A ferencesek birtokában lévő kéziratokat és nyomtatványokat egyaránt tanulmányozhatta Csiksomlyón és Kolozsvárt a ferences rendházban, ahol másfél évtizeddel korábban a zenetörténész Szabolcsi Bence tette ugyanezt.⁴² Amikor az 1989-es romániai fordulat után publikussá vált a háború óta elveszettnek hitt Kájoni-kódex és a másik két orgonatabulatúras kézirat váratlan előkerülése, a szakemberek tisztában voltak azzal, hogy azokat valamikor a háború alatt Papp Géza vette kézbe utoljára. Kájoni János latin–magyar *Hymnarium*-ából (vagy más néven: kéziratosszerű gyűjteményéből) készített tartalomjegyzéke ugyanígy évtizedeken keresztül nélkülözhetetlen, mi több, egyetlen kútforrása volt a kézirat bárminemű ismertetésének.⁴³

Papp Géza a kezdeti, igencsak meghatározó budapesti impulzusok — a 30-as években hazánkban zajló, ének-, zenetanítást és egyházi zenét érintő reformtörekvések — nyomán ott, a Székelyföldön gyűjtött a későbbiekre nézve mindezt eldöntő szakmai tapasztalatokat. Jóllehet életműve egészének ismereté-

³⁸ PAPP Géza: „Kájoni János orgonakönyve”, *Magyar Zenei Szemle* 2/5 (1942) 1–23.

³⁹ Az *Éneklő Ifjúság* folyóirat I. évfolyama az 1941/42-es tanév kezdetén indult útjára.

⁴⁰ *Orgonaszó* 5. Bach műveiből. Közr. Papp Géza. Magyar Kórus, Budapest 1942.

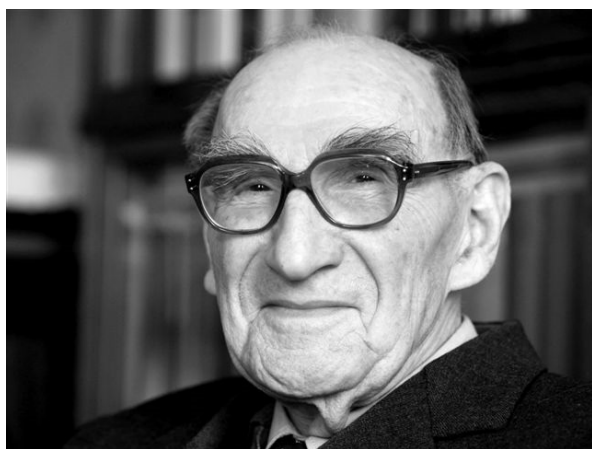
⁴¹ PAPP Géza: *A XVII. század énekelt dallamai*. Régi Magyar Dallamok Tára, II. Akadémiai Kiadó, Budapest 1970. — Megelőzte ezt egy, közvetlenül a háború utáni években kiadatlanul maradt dallamtár és az aktuális kultúrpolitikai nyomás miatt kényszerűen többször is benyújtott kandidátusi értekezés: *Idegen hatások a XVII. század magyar zenéjében. Énekelt dallamaink eredete*. Magyar Tudományos Akadémia, 1. osztály, 1961, 1966.

⁴² MTA Kézirattár, Szabolcsi-hagyaték, 5653/4, XVIII. számú, „Erdély” feliratú kéziratköteg. — Papp Géza kéziratosszerű feljegyzései közül itt most csak a Canticale Catholicum első és második kiadásának összehasonlító tartalomjegyzékét említjük. Hogy forráskutatása szisztematikus volt — hiszen erdélyi munkáját kiegészítette itthon végzett tanulmányaival (vagy fordítva!) —, azt az ún. Deák–Szentés kézirat esete bizonyítja. Vö. PAPP Géza: „Egy elveszettnek hitt kéziratosszerű énekkönyv”, *Magyar Zene* XXIX (1988) 379–394. (ide: 380.)

⁴³ HOLL Béla: *Katolikus egyházi énekek (1660-as, 1670-es évek)*, Jegyzetek. Régi Magyar Költők Tára, XVII. század, 15/B. Akadémiai Kiadó — Argumentum, Budapest 1992. 120–135.

ben úgy látjuk, pályája markánsan tagolódott (hol szimultán, hol kronologikusan) három fő szakterületre, annál feltűnőbb, hogy az induláskor e három érdeklődési kör szerves egységet képezett. Akkor is és később is egyaránt szenvedéllyel végzett tevékenységei: az egyházzeneésze, a módszeres énektanáré és a zenetörténészé a pályakezdés csíksomlyói éveiben az élet adta természetességgel fonódtak egybe. Megadatott neki —ami talán keveseknek—, hogy első állomáshelyén, fiatal muzsikusként szakmailag „teljes életet” éljen.

A történelem azonban közbeszólt; 1944 őszén a frontvonalakon keresztül kellett hazatérnie Budára. Veszteségei nem voltak elhanyagolhatók; később számtalan alkalommal emlegette bosszankodva Csíksomlyón hagyott zongoráját és értékes kottatárát.⁴⁴ A gazdag szellemi muníció azonban ott volt már a tarsolyában mind a későbbi remetekertvárosi karnagysághoz (1946–1959), mind pedagógiai kiadványok, énektankönyvek „felelős” szerkesztéséhez⁴⁵ vagy a „Készségfejlesztés”⁴⁶ megírásához, végül, de nem utolsó sorban a XVII. századi magyar zenetörténet kutatásához.⁴⁷

Papp Ágnes

Fotó: Felvégi Andrea, 2005.

⁴⁴ Könyveinek bizonyos részét egyik tanár kollégája, Sántha Alajos (1914–1913) közbenjárása révén évtizedek alatt visszakapta.

⁴⁵ *Zongoraiskola a tanítóképzők 1–4. osztálya számára.* Szerk. MÁTHÉ Miklósné, KAPI-KRÁLIK Jenő, PAPP Géza. Tankönyvkiadó, Budapest 1952–55; *Zenei ismeretek a tanítóképzők 3. osztálya számára.* Szerk. PAPP Géza. Tankönyvkiadó, Budapest 1952. — 1960-tól 1977-es nyugdíjba vonulásáig a Tankönyvkiadóban ének-zene tankönyveket gondozott felelős szerkesztőként.

⁴⁶ PAPP Géza: *Készségfejlesztés az általános iskolai ének-zeneórán.* Tankönyvkiadó, Budapest 1981.

⁴⁷ Ld. a 41. l.j.-t is. *Magyarország zenetörténete.* II: 1541–1686. Szerk. BÁRDOS Kornél. Akadémiai Kiadó, Budapest 1990. (Utóbbi tartalomjegyzéke nem elég pontos annak feltüntetésében, mely fejezeteket vagy fejezetrészeket köszönhetjük neki.)